

dumq; in labellum plenum muria, & permittendum ibi horam vnam, aut dimidiam manere. mox Soli exponendum æquali temporis intervallo. ac demum stragulis sub recto insternendum, donec humor omnis exhalet. quod si adhuc madens perseveret, Soli rursus exponi oportebit. Si vero transferri conveniat, terra operas radices servari est necessarium thedis inclusas, dulcique aqua, aut imbris quoties dictum est irrigatas noctu operiri, atque interdum patere celo. De facultate nihil in tanta luce dicere opus est. Illud narrant incolæ Indiarum Orientalis, concisam hanc radicem, permixtamq; alijs herbis, & aceto, oleo, ac sale conditam, in acetarijs edi. nam non in quibusque Indiæ partibus, præcipuè si humidiores sint, æquè est ac apud nos, acris, & vrens.

De Gîngibere plura vide apud Garciam libro 1. arom. cap. 4. 1. qui illud Iridi facit simile, non Arundini. Acoſta vero cap. 3. 2. ait esse folio Lachrymæ Iobi. Inde diuerſe plantæ videntur esse, ut etiam Cluſius, & Bauhinus annotarunt. Monardes autem cum Garcia conſentit, ut & Lobellius, qui Siliquam ſimilem Xyridi depinxit.

De ATZOYATL Mirabili Mexicana. Cap. XLVII.

HERBA est Atzoyatl, folia ferens hirsuta, & mollia, & figuram cordis, quanquam longiora sunt, æmulantia. caules numerosos, geniculis rubris interſtinctos. flores extra rubeos, intra verò candentes, palmum longos calicum prolixiorum forma, ac radices fibris ſimiles. ſaporem, & odorem Anisi profert, non ſine quadam acrimonia. frigidorum, montoforumque locorum, alumna

alumna est, & flores Septembri mense mittere solet. Calida, siccaq; temperice constat, cum adſtrictione, & partium craſſitie: quomobrem dyarrhoæas coërctet, ventriculum firmat, flatum diſcutit, & dolorem è frigore natum tollit. Videtur hæc eſſe quedam ſpecies Mirabilis Peruviana: reſpondet enim & figura totius plantæ, & vire. Acrimonia enim evidens eſt in noſtra Mirabili.

De COCOCAQVILITL, ſeu Olere Aquatico. Cap. XLIX.

COCOCAQVILITL herba. eſt folia Oryzi proferens, ſed profundius ferrata, ac veluti ſinuoſa, punctisq; luteis diſtincta: caules ſexangulos, ternos: flores Vetonice alpiſis, ſeu Cempoalxochitl ſylveſtris: quorum folia coccinea ſunt, in medio verò apex croceus eminet. Prodeunt ij à calicibus quibuſdam ſquamofis. Cyano haud diſſimilibus: radices verò fibratas: & planta trium cubitorum aſſequitur longitudinem. Flos, foliaq; odora ſunt, & acris ſaporis, illum Naſturtij pauſiſper imitantis, vnde euenit ei nomen. Educat eam pro olere indigenæ. Vrinam, & menſtrua euocat, flatum diſcutit, calefacit ventriculum, craſſos humores attenuat, cor roborat, & vtero conſert quomodolibet applicata. Seri ſemine poteſt, ad ſpecies Cempoalxochitl, ut dictum, referenda, quod odore etiam eius apparet indicari.

De TETZMITL TONALLAE Sedi Miſtica. Cap. XLIX.

SPECIES videtur Sedi Tetzmil Tonalla. herba namque eſt folia ferens longa, & anguſta, raraque; & iuxta extrema latiora: caules teretes, flores verò orbiculares, & candentes, ac radices capillis ſimiles. Doloribus vniuerſi corporis medetur, appetentiam excitat, extergit vaſos, vomitum ciet, vſtaq; curat. Ad vomitum ciendum bibendus eſt ſuccus, atque ita longis, & inſanabilibus medetur morbis. Lubrica videtur, & nullo inſigni prædita ſapore, eſti, cum primum linguæ admouetur, neſcio quid acrimoniæ ſentitur. Naſcitur in calidis Miſtica Inferioris, iuxta littora fluuiorum.

Conuenit hæc Sedum cum Vermiculæ cauſtica in viribus: figura verò potius cum Sedo communi. Mirantur aliqui in eodem Sedi genere eſſe herbas calidiſſimas, & eſſe Sedum vrens, alia: verò frigidiffimas, ut ſunt reliqua omnia Sedi genera: putantque in vno genere ſemper eaſdem facultates eſſe debere. hi ſi diligentius ſapores

sapores plantarum examinent, & inter se conferent, rem longe aliter se habere deprehenderent. Vt enim pauca è multis exempla proferam, inter Solani species, quaedam est insipida, ut Solanum; alia acida, ut Alkengi; alia acerrima, ut Siliquastrum Americum. Immo inter ipsas Piperis Indici species, Strychnodendrum, acrimonia caret. Sic in Rumicis genere, Rhabarbarum nostrum, & Oxalis acent, reliqua species, vel insipida sunt, vel astrictoria. De Pomorum & Pyrorum varietate in saporibus res est manifestissima. In genere Rapateo, alia acris, alia dulcis, alia amara, alia ex omnibus istis constat saporibus. Quin & in eadem planta, omnes saporibus inuenire licet: sic in Rhabarbaro nostro radix amara, folium acidum, seminis cortex adstringens. Accedit, nos sepe plantam iudicare inspidam, que tamen subtiliter examinata, alium in recessu saporem continet: sic Helxine, N. l. metangere, Viola Martia, initio apparent insipida, tandem tamen post aliquam moram se prodit acrimonia. Contingit etiam in quibusdam plantis, humiditatem illam excrementitiam successu temporis euanescere, tandemque acrimonia emergere, ut in Zingibere, Anacardo, aliisque annotauit Garcias. Vnde patet eos errare, qui ob diuersitatem facultatum Sedum causticum reliquis nolunt accedere.

Illud tamen apud me dubium non est, in eodem genere semper eandem esse vires, sed generales tantum, qua de re alibi ex professo dicendum, res enim à nullo tentata, peculiari declaranda est opere.

De CHICHIV AL MEMEYA, seu Planta lacte manante,

Cap. L.

HERBA est Chichiv al Memeya lacte manans, vnde nomen. & magne utilitatis fertur esse medicamentum, seu planta sui generis sit, seu ad Tithymalorum genera pertineat. folia namque profert pene Castaneæ, serrata, & aspera. caules teretes, flores oblongos, vasculis similes, rubros, sed circa extrema in luteum elanguescentes. radices verò longas, teneras, ac fulvas. Nascitur locis saxosis iuxta frigidarum regionum montes. Vacuat cortex eius febre quartana aut tertiana laborantes adeo felici successu, ut ægrotus statim ab euacuatione reddatur interdū incolumis. Assumendus autem duarum drachmarum pondere, ex aqua resolutus. Sunt qui miscant, commendandi saporis gratia, quatuor grana Cacaual, totidemq; Põticas nucis, aut amygdalas, atque ita propinent die quietis matutino tempore, & vitato somno, vt cum cetera assumuntur pharmaca, fieri consuevit.

Dix in Tithymalorum classem reduci potest hæc herba, quantum ex descriptione, & Icone licet conijcere. folia enim aspera, serrata, flos digitali similis, radix longa lutea, inter Esulas non reperitur. Quid si ad Campanulas referatur? licet acrimonia illis nulla insit.

De PYCIELT, seu Tabaco, Cap. LI.

PLANTAM, quam Mexicenses Pycielt, seu Telt vocant, ab Haitinis appellatur Tabacus, à quibus non ad Indos solos, sed & ad Hispanos id defluxit nomen, eò quod suffumigijs admisceretur, quæ Tabacos etiam nuncupare consueuerunt. à Brasilianis Petum, ab alijs Herba sacra, à nonnullis Nicotiana dicitur. Non est autem vna huius plantæ species. alij namque tres in hoc antiquo Orbe reperiri affirmant, ac plantam hanc in Tabacum maiorem, minorem, & minimum partiuntur. At quia maioris, minorisq; Tabaci differentia pusilla est (constitit enim in magnitudine, & longitudine, ac adhaerentia foliorum sine pediculis cauli, vt in maiori obseruatur, in minori verò folium est paulò minus, longo pediculo ramis inhaerens, ac florum postura; cumq; id ob causas mutationes in plantis efficientes, latius in procemio explicatas contingere poterit) non immeritò duæ

sunt tantum species, quæ obseruantur in hac noua Hispania. quarum alteram Pycielt, alteram verò Quauhyelt appellant. Pycielt ergo herba est, folia ferens lata, oblonga, ac Personatæ quadantenus similia. caules, quinque pluresvè dorsantes longos, atque hirsutos, inconditos, striatos, & læues. flores Hyoscyami lutei similes, eisq; decidentibus vascula prædicti Hyoscyami æmula, referta semine pusillo, Papaueris minore, ac ex rufo nigricante. radicem breuem, non admodum tenuem, sed fibratam. Quauhyelt verò in magnam assurgens altitudinem, Assyriam Malum, Limonè vocatâ, æquat. Caule recto multos emittente ramos, & in eis folia mali Assyrij longiora, hirsuta, colore viridi dilutiora, vti tota planta diffusa. interdumque folia, soli, & cœli ratione variantur. quandoque enim cubitalem longitudinem, ac pedalem latitudinem assecuta sine pediculo caulem amplectuntur. nonnumquam verò folia minora, pediculis inhaerentia ramis conspiciuntur. Flores Campanulæ instar fert, concauos, ac per extremum sex, septemvè angulis distinctos. candicantes, medio verò purpurefcentes, ordine per ramulorum longitudinem dispositos. quibus succedunt capitula Ocymoidi similia, maiora tamè, plena semine pusillo ex cinea

Species:

Species I
Pycielt
herba re-
ginz.

Species II
Quauhyelt
Nicotiana.

reo nigricante. Radices multifidæ sunt, lignosæ, ac fibratæ. Seritur vt lactuca, neque aliter, cum expedit, transfertur, & colitur, nullum (modo pingue, & humectum sit) solum respuens. Ambæ sunt acri sapore, & exiccantis, calidæq; ordine tertio completo temperiei. E quibus intelligas licet errorem eorum, qui arbitrantur frigidæ esse plantas, & ad Hyoscyami differentias pertinentes. nam tamen Hyoscyamo luteo prima species forma dispar haud quidem sit, viribus tamen plusquam ex diametro pugnant. quod si soporem inducunt, non est ob frigus, humoremvè, quorum, citra dubium, sunt ferè expertes, sed ex calore. Excitatis nempe, leuatisq; in caput vaporibus, qui somnum inducunt. Iam facultates quotidiano cognitas experimento accipe. Folia ficcari permiffa, atque in fistularem conuoluta formam, inclusaq; arundinis cauis internodijs, aut papyraceo canali, altera parte incensa, altera verò ori, naribusq; admota, atque excepto fumo, obturatis ore & naribus, vt ad pectus vsque vapor inspiratus penetrare possit, pituitæ expuitionem mirè euocant, asthmati, veluti per miraculum, auxiliantur, difficilemq; anhelicum, & inde ortam leniunt angustiam. neque prædictis morbis inspiratus ille vapor, quo diximus modo, tantum remedio est, sed vteri etiam affectibus impensè confert, ac præcipuè suffocationibus, quæ ob eius ascensus solent accidere. admoto siquidem medicamento in dictum sibi locū, dicto citius restituitur ægra, syncope fugatur, & angustia, morsq; magna ex parte in morbidæ mulieris corpus iam admissa, atque excepta, amouetur, caput roboratur, somnus inducitur, sedatur dolor, ventriculus refumit vires, curatur grauedo, laborumq; omnium, casuumque sensus heberatur, ac otium facultatis animalis (quod possis ebrietatem quandam vocare) animo prorsus illabatur, & inducitur. Quin folia ipsa virentiam, in quibus oleo perunctis emollita, & veluti marcida, concalescunt igne, & ori ventriculi, dorsoq; è regione applicata (ita tamen ne hepar attingatur, quod aliàs incenderent, atque inflammarent) coctionem iuuant, & satietati egregiè medentur. eadem tumorem lienis discutunt apposita, dolores è frigore ortos sedant, vulnera cancrofa, antiquataq; extergunt, carnem creant, & cicatrice obducunt, si succum foliorum mediocriter contusorum instillaueris vulneri, ac mox arentium puluerem inspergas, & demum folia, ex quibus succum expresseris superponas. Sanant eodem modo capiti inflictas plagas, dum tamen neque nerui, neque ossa, aut læsa aut conuulsa sint. dolorem dentium concalescunt sedant, conuoluta, & loco dolenti, aut dentibus pituita excauatis, perforatisvè admota. Quin & foliorum puluis inspiratus, tractusque naribus, verbera, & cuiusvis generis supplicia non sinit sentiri. vires addit, auget animum, & ad labores tolerandos infractam vim. illi verò, qui è cortice, quantum capiat putamen nucis deuorauerint, ita inebriantur, vt semimortui, amentesq; extemplo iaceant. Verumtamen qui eo auxilio frequentius quam deceat, vti assuescunt, redduntur decolores, linguam gestant squallidam, & palpitans guttur, hepatis ardore afficiuntur, ac in cachexim, & hydropem lapsi, morte tandem obeunt. at qui eo præsidio vtuntur moderatius, à multis alijs liberari solent incommodis. nam prærerquam quod morbo Gallico egregiè auxiliatur, venenatis sagittarum ictibus mirè obsistit, si mox plaga infar-

Cetera venena.

Causa facultatis narcoticæ in Tabaco. Celebre Tabaci fumigium.

ciatur puluere, & ita permittatur manere, donec puluis, & venenum in clauis cuiusdam forma copulentur, & coeant. Hoc remedij genus desumptum est ab Indis Anthropophagis, Insularum Haitinæ propin quarum accolis. qui cum ab hostibus venenatis oppeterentur plagis, hac herba sola sibi cauentes, reddebantur passim incolumes. confirmatumq; est testimonio Insulam D. Ioannis incolentium. qui cum aduersus Indos illos bellum gererent, multisq; eiusmodi confoderentur vulneribus, solo hoc remedio extremum fatum effugerunt, quoties viscera transigi non contingebat. quin articulares dolores sedari, tumoresq; & flatum eo solo auxilio discuti, & inueteratos rebellesq; dissipari dolores. Pulicum etiam vitatur fastidium, si iure decocti foliorum vniuersa domus conspergatur. Paratur ex eius folijs arefactis atque contritis, decem partium mensura, & vna calcis, medicamentum adeo ab Indis omnibus experitum, & venale, vt illo ferueant emporia. venditur inuolutum folijs *Maizij* spicæ, gestatumq; inter buccas & maxillas, suauem somnum, sensuumque, & mentis tranquillam quietem inducit, & laborum omnium heberat sensum, redditq; homines ad quæuis corporis exercitia promptos, atque agiles, & præcipuè ad iter agendum. Dolorem etiam dentium, & ventriculi leuat, præstatq; alia, quæ licet à nobis nominatim dicta non sint, possunt ex prædictis facile comprehendi. inter quæ illud vulgare non est, oleum, cui sit infrixum, concisum in tenuia frustra, infusum, cholice mederi. necnon succum eius, & nucleorum *Tilizapoli* vino permixtum, atque infusum. folia, lychnij modo, obdita ano, quartanam arcere, ac reliquarum febrium frigora. Nec desunt qui eius folia singulis diebus mane ieiuno mandi iubent vt podagra liberentur, quoniam multam pituitam in os attrahat, & saluatione tradatur, & ita in artus confluere prohibeatur. Tum etiam folia Strumis vtiliter illini. Sunt etiam, qui conficiant syrupum ex succo foliorum, aut ex decocto, aut stillatitia aqua & saccharo, asserantq; vtiliter propinari ad pellendos ventris lumbricos, vmbilico tamen folio imposito. necnon aduersus asthma, & Orthopnceam, duorum cochleariorum mensura. Sunt etiam & alij, qui præbent succum, quatuor aut quinque vnciarum pondere epotandum, asseruntq; aluum vehementer supra infraq; purgari. quod minimè tutum videretur, & fortasse rusticis, & robustioribus solum permittendum. Scribit è recentioribus quidam, accepisse ab amico, aqua ex folijs per vitrea distillata organa, se rusticos multos à febris liberasse, hac pauco tempore ante accessiones propinata. deinde oleum ex relictis fecibus in sacculo suspensis collegisse, quod ad scabiem vulnerumq; curatorium singulare fuit, ac eximium. aridarum verò fecum puluere, intertrigines, non modo hominum sed & equorum, cito curari.

Et hic nata est magna inter Auctores controuersia, alijs Tabacum inter Hyoscyami species annumerantibus, alijs sui generis plantam censentibus. quibus posterioribus etiam Auctor noster accessit, vno ex virorum diuersitate argumento vsus. At quam id sit inualidum iam supra declaratum est. Et vel inde patet, plantarum genera, ex diuersitate figure totius plantæ, singularumq; partium, ab omnibus auctoribus semper distincta fuisse. id enim tamquam primum principium etiam in animalibus, atque adeo rebus omnibus obseruari debet. Hoc vno principio negato, vixit omnis omnium

verum

Medicamentum inhibens firmam studium.

rerum naturalium scientia, quæ tota ex similitudine, & dissimilitudine exteriorum accidentium constata est. Sic omnes Stellæ indicant Astronomi eiusdem esse generis, quod motu circulari, lumine, figura, &c. conveniant. Et ne longius à proposito abeam, in plantis Persicaria, mitis & acris eiusdem generis censentur. Chenopodium est species triplex, licet inter venena compuetur. Lolium est viribus differens, tamen inter frumentacea nullo repugnante locatur. Quantum differt Colocynthis, & Cucumis asininus à reliquis Cucumeraceis? quàm venenata dicuntur Ferula, Cicuta, Coriandrum in genere tamen ferulaceo? Omitto Bursam pastoris speciem Thlaspios, quam frigidam, & sanguinem sistere aiunt. Prætereo Colchicum, & Crocum, & Hermodactylum, item Napellum, & Anthoram. id unum addo, eandem plantam plerumque à se ipsa diversis temporibus differre, saporibus & viribus, ut elegantissime à Galeno de facultatibus simplicium est annotatum.

Alia sequitur non minoris momenti discussio, quenam sit causa in Nicotiana alijsq; similibus, ut soporem inducat animalibus. Qua in re varie admodum sunt Authorum sententiæ.

Plerique in eam abiere sententiæ, à facultate frigida vim oriri narcoticam. Quæ quidem opinio non immeritò nostro displicet Authori. ob eam præsertim causam, quod in Tabaco summa sit acrimonia, ad tertium nempe gradum vsque, contra quam Monardes qui secundum tantum ponit. hinc enim & fauces trit, & non minore purgat per vomitum violentia, quam ipse Helleborus, ut experientia multorum constat. Addi etiam potest, magna illa pinguedo, quæ in folijs taetè deprehenditur, qualis in Cololouis, vel Conyza etiam percipitur, quæque non est saluosus aliquis humor, ut in Saponaria, sed vera oleositas, quod vel ipso odore & inflammatione facile cognoscitur.

Tandem nullum unquam innotuit Narcoticum, quod non calidum, siue spectes experientiam, siue rationem. Papaner corniculatum, quod inter Eruca species numero, Galeno purgat. Rheas calidum indicatur. Commune etiam purgat, si semen adhuc lactescens sumatur. Sapor idem testatur amarus, qui etiam magnus est in Camphora, Opio, Hyoscyamo. De vini natura calida, vig; somnifera, res est nota lippis & tonsoribus. Unde concludo, vim Narcoticam non à frigore deducendam esse.

Ratio quam Author adducit, hoc modo intelligenda est, non quod Narcotica calore suo vapores excitent ex cibo in ventriculo contento, sed quod ipsa Narcotica calore ventriculi in fumos pingues abeant, caputq; tentent, impleant, inebrient, & spiritus cobibendo somnum inducant. sic enim in distillatione vini, primo prodit spiritus vini oleosus, sic etiam omnia narcotica & fumosa, varia obijciunt phantasmata, dormientibus & vigilantibus, ut in Datura, Fabis alijsq; leguminibus rapaccis, Banguè Ololubqui, Opio, vino, Aniso, experientia compertum est.

Vires Nicotiana infinite sunt, de quibus etiam Monardem potes consulere, ad eam iure Panacea Americana nominari possit, quanquam omnibus antiquis medicamentis præferri queat. Cedunt enim Nepenthes, Moly, Panacratium, Panax, quibus singulis aut vis narcotica, aut purgans deest, quorum utrumque in Tabaco reperitur. Modum quendam purgandi Cerebri singularem, quem à Capucino quodam didici, qui se multos à podagra liberasse asserbat, libuit adiungere. Ex Nicotiana arido folio, quantum Luglandi possis includere sumitur, digitisq; compressum lineoleo mundò

do, vel serico includitur, & in nodulum nucis Pontica magnitudine figuratur, filoque compingitur. eum nodulum ori indimus, & lingua ad palatum subleuamus per dimidia hora spatium: statim effluit pituita tenacissima, fili instar, ex ore dependens, quæ capite inclinato, in vas subiectum excipitur. Et licet aliqua cerebri vertigo sequatur, ea tamen, nisi cerebrum admodum calida sit natura, statim euanescit, estq; omnibus innoxia.

De T L A L C O C O L T Z I N, seu parua herbe, & contorta

Cap. L I I.

IN V E N I Titbymali genus apud Terzcoquenses, quod ad Helioscopium referri posset, ac quia non omnino effigies respondebat, describendam curauimus. Tlalcooltzin, ab alijs Cucultzin dicta, parua herba est, folia ferens Portulacæ, tenuiora, longiora, & acuminata, viridi colore diffusa per caules alternatim disposita, inter quæ obseruantur aliqua maiuscula, Anagallidis folia æmulantia, trina quaternaque, ea parte, qua rami ortum ducunt, nascencia sublutea, extrema vero parte purpurascencia. Caules quatuor, aut quinque prope radicem rubentes, lactis copiosi plenos, radicem longam, extrema sui parte contortam, ac fibratam, cortice è rufo nigricanti contextam. Nascitur vbique, præcipue locis calidis. Habentur ab Indis radices, & folia in magno pretio ad vacuandos omnes humores, drachmæ vnus pondere, & morbum, quem vocant Gallicum curandum, adeo ut in arcanis recondant, nec cuiquam velint facile reuelare.

Titbymalorum vsus magnus fuit tempore Hippocratis, qui tamen apud nostros medicos in desuetudinem abiit, licet in Scammonio, quod plerumque Titbymalo adulteratum putatur, aliam personam induerit. Apud Empiricos autem in maximo est vsu, non sine magno successu, præsertim in corporibus humidioribus. eoque vtuntur, non tantum in puluere, decoctis, infusione, sed etiam lactis guttas paucas lacti communi infundunt, hauriendumque præbent.

De **TLANOQUILONI** Huaxacens.
Cap. LIII.

HERBA est *Tlanoquiloni*, folia proferens infernè hirsuta, & alba, Pilocellæ vulgaris similia, etsi breviora. cauliculos hirsutos, & candentes, & in postremis caulibus capitula, Plantaginis Holostijvè capitulis paria. Nasctur in collibus, & campestribus attinentibus ad temperiem agri Huaxacensis. Aiunt, atram bilem vacuare radicem duarum drachmarum mensura ex aqua deorata, & splenis obstructions referare. mederi ictero, atque effusæ per vniuersum corpus bili. Initio dulcis apparet, ac paulò post, guttur videtur adurere.

Capitulum depinxit colore caruleo. folia etiam bina, ex aduerso posita, sine ulla serratura. vnde ad Plantagines referri non potest.

De **NEXTALPE**.
Cap. LIV.

NEXTALPE, ab alijs *Tlanoquilopati*, herba est, folia ferens Oliuæ, minor tamen. caules teretes, & lignosos, & fructum Ciceribus similem: radicem verò furculosam. Drachmæ vnus pondere sumpta radix, humores omnes purgare dicitur: expertum nempe medicamentum, & perquam salubre: acris est, odoraque, quarto ordine calida, & guttur vrens.

Suffruticem fortè *Chamelea* congenerem licebit ponere: vix enim aliud inuenias creminum, quod folia habeat Oleæ, eaque inordinate cauli circumposita, bacciferum, quod acre sit, & guttur vrat, nisi Mezerei aliquam speciem.

De

De **CEMPOALXOCHITIC** herba. Cap. LV.

CEMPOALXOCHITIC herba est, folia proferens Cicorei, spinifera, serrata, asperaque, sed circa exortum compressa, ac velut præcincta. caules dodrantaes luteosque. & in pappos abeuntes flores. vnde nomen. radicem Raphani similem, forma atque magnitudine. Decoctæ radicis infusum Ius, quod amarum est, aluum soluit, vrinam elicit, & ventris dolorem leuat. calida enim est, & acris, subtilium partium, & exiccans tertio ordine natura. atque ita tussi quoque deorata confert. ciet sternutamentum, & pituitam naribus trahit instillata.

De **MACATOZQVITL**, seu Somno Cerui. Cap. LVI.

HERBA est *Macatozquitl*, folia ferens Lactuæ, serrata, in caulibus cuius, rotundis, cubitalibusque. & in eorum extremis partibus luteos, ac modicos flores, qui in pappos abeunt. ac semen tenue, & fuluum, Sysimbrium alterum sapit, odoremq; iucundum fundit. radicem verò Raphani, ex albo tamen purpurem. quarto ferè ordine calefacit, & exiccet. subtilibusq; constat partibus. Nervos contractos applicata laxat, atque emollit. vrinam euocat, flatum discutit, & ab eo ortos dolores. euocat menses, ventriculunque ob frigus imbecillum confirmat, vlcibus pudendorum medetur.

De **MIAHOAPATLI**, seu medicina spice Maizj. Cap. LVII.

MIAHOAPATLI herba est Alfinis haud absimilis, arborum truncis innascens, ab eisq; fumens alimentum, tenuibus, breuibsq; ramulis, rutaceisq; floribus, aut paulò minoribus, & candidis flosculis. Acris est, odorata gustu, & calidæ temperiei. Flatus discutit, & dolores à causa frigida ortos tollit, pugilli vnus mēsurā trita, & ex vino deorata. enixas instaurat, & corroborat. haud aliter ac herbæ vocatæ *Ciopatl* appetentiā excitat, & fatietati medetur. quin & illiniri corpori solet. & emplastris admouendis capiti adhiberi. Sunt qui addant *Ahoyapatli*, *Tancapaz*, *Teizontequani*, *Yctoalloyabatl*, & *Tchchipnica*.

De **TVRBITH**. Cap. LIIIX.

ETSI *Turbith* planta Indiarum Orientalium incola sit, ob frequentem tamen eius vsum, & diuersas ambiguasue Authorum sententias, inter has nouæ Hispaniæ plantas concisè tractare visum fuit. *Turbith* ergo plantæ nomenclatio Arabica semi-Mauræ est. eademq; Persis, ac Turcis recepta. in Guzarata verò, vbi frequens est, *Barchaman*, in Canara cuius ciuitas est Goa, *Tiguar* nuncupatur. Magna est inter auctores de hac planta controuersia. Si quidem Serapion, radicem esse Tripolij Dioscoridis asserit, vt ex eius descriptione patet. à quo fortasse non dissentit Auicenna. Mesues verò esse radicem herbæ ferulaceæ, lacte turgentis, scriptum reliquit. Hanc plantam peritiores quidam, esse Thapsiam Dioscoridis affirmant. inter quos non desunt qui dicant, plantam à Mesue descriptam, esse Alipum Dioscoridis. Inter recentiores Græcos Actuarius ponit duplex *Turbith*, album nempe, quod idem Author, esse

esse Alipum Dioscoridis asserit, alterum verò Pityulæ radicem esse statuit. nec defunt, qui dicant, esse radicem Tithymali Myrsinitis, minus tamen rectè. *Turbith* verò, quo hac tempestate in officinis vtuntur, recentiores quidam duplex esse aiunt. vnum, quod ex Alexandria affertur, esseq; radicem Scammonij Antiocheni, quod adhuc differt, nam alterum est album & melioris notæ, alterum nigrum, & deterioris notæ. secundum verò officinarum cineritium à colore nūcupatur. estq; cortex radicis Thapsiæ vulgaris, quæ Hispaniæ frequens est. eiusq; radicē plerūq; officinæ pro Turpeto legitimo vtuntur, & Apuli ex Gargano monte per vniuersam ferè Italiam afferunt. *Turbith* verò prædictorum Indiarum Orientalium alumnium locorum, longè aliud est à prænaratis. Herba namque est folia ferens Ibisci. caules volubiles, per terram repentes, digito paulò crassiores, duos dodrantes longos, quandoq; verò valde prolixiores. floresq; interdum candidos, interdum verò ex albo rubescentes. radicem neque magnam, neque longam. Vtilis autem est in medicina caulis pars inferior duntaxat, radici proxima. nec defunt qui dicant, corticem illum quem officinæ ostendunt, esse huius plantæ caudicis inferioris, corticem exteriorem, medio exempto plurimumq; trahi ex Guzarate in Persiam, Arabiam, Asiam, & Lusitaniam, quod an verum sit non satis constat. Nascitur in Cambaya, Surrate, Dio Insula, Bazaim, locisq; vicinis, adeoq; in ipsa vrbe Goa, sicut inutilior in maritimis locis, sed quinque ampliusq; miliaribus à mari distantibus. De electione, viribus, ac vsu, prænaratos Authores, aliosq; recentiores consulas.

Varias de Turbith opinionones vide apud Garziam cap. 36. & Bauhinum in Phytopinace.

Turbith Indicum videtur inter Conuoluuli species numerari debere. folia enim Ibis ferè reperiuntur in volubili carulea. flos etiam maluacis non absimilis. tota planta repit. & plerumque parum, in quibusdam nihil lactis reperias. Tota herba insipida, in semine tamen quandam deprehendas acrimoniam.

Unde non malè faciunt ij, qui Scammonij, vel alterius Conuoluuli radices pro Turbith orientali medicamentis miscent.

De YXTENEXTIC, seu oculis cinereis. Cap. LIX.

FOLIA fundit *Yxtenextic* herba, Limonis forma & magnitudine, ferrata tamen, hirsuta, scabra, & subalbescens. caules tenues, teretes, hispido, purpureos, ac cubitum longos. flores Chrysanthemi. radicē verò crassam, surculisq; refertam. Prouenit in frigida Xalatlauci regione, in collibus, atque vallibus. Radix est nonnihil amara, acris, vrensque, cuius vim è vestigio perferit. scit guttur gustu, odora. sicca, & calefaciens ordine tertio, subtiliumq; partium. Dilucit hæc tufa, atq; apposita, panos, & extergit lepram, & lychenas, curatq; egritudinem vocatam ab Indis Mexicanis *Tzatzayanalitzli*, in qua vniuersum dehiscit corpus, illita resina, insperfoq; desuper puluere radicis huius, & præterea gallinarum pennis. habetur hoc medicamentum à Mexicanisbus maximi ad *Conyza*, vel alterius *Buphibalmica* plantæ speciem referri potest hæc herba.

R. E.

RERVM MEDICARVM NOVAE HISPANIAE NARDI ANTONII RECCHI Liber Sextus.

AMARAS HERBAS CONTINET.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI PRÆFATIO.

AB acri ad amarum saporem iam noster progreditur Author, & ratione sic duci, & ipsius exemplo Galeni ita persuaderi sibi visus. Cum enim acrem, calidorum maxime principem, saporem in plantis pertractasset, ad eum nunc veni, qui proximum ab illo gradum est affecturus. quem amarum saporem esse, medicorum schola rota contendit. Galenus autem, si quis alius, in hoc probando copiosus etiam 4. de simplicium medicamentorum facultate. videri potest. Ibi enim & Platonis & Aristotelis & Theophrasti testimonio cum acridinem omnium calidissimam asseruisset, huic statim pedissequam annexit amaritatem, cum etiam dulcissimum & nectareum mellis saporem haud amarecere velit, nisi aut externo ignis ardore, aut interno calidi nostri, & viscerum feruore torreatur, exuraturque, atque amplioem sic caloris gradum adipiscatur. Quem ob id saporem, & calci & cineri, & quicquid exacte perassatum fuerit, & fuligini & ipsius flammæ fauillæ, quæ omnia aut amara esse, assimilare non dubitauit.

Veruntamen, quamuis hic sapor, insignem & salutarem sape in multis medicamentis præbeat usum, eius tamen essentia naturaq; in tenebrosa adhuc nocte sepulta delitescit. Cur enim tam facile clarissimorum licet Medicorum, Philosophorumque auctoritati subscribamus, amara omnia, mole & substantia crassa terrena combustaq;

consta-